

Säkerhet i fokus

Årets stämma i slutet av november förra året lockade ett 70-tal deltagare till Stockholm. Ena dagen ägnades åt stämmoförhandlingar, några korta, annorlunda föredrag och ett avslappnat besök på Skansenakvariet. Säkerhet på arbetsplatsen blev andra dagens signum.

Ett lyckat verksamhetsår

Man kan kort och gott konstatera att Geotecs gånga verksamhetsår utvecklades till ett betydligt positivare år än man räknat med. Inga röda siffror i den ekonomiska redovisningen och flera lyckade satsningar - egen session under Energitinget, deltagande i Effstock och tidskriften Svensk geoenergi för att nämna några - bidrog till en "molnfri stämohimmel" under dessa dagar.

Styrelsen omvaldes

Val av styrelse för 2009/2010 bjöd inte på några överraskningar - de ledamöter vars mandat nyligen gick ut förklarade sig vara villiga att fortsätta med sitt arbete under ytterligare en valperiod.

I den nya styrelsen ingår följaktligen: ordförande: Jonny Pettersson (Finspångs Brunnsborrning AB)

viceordförande: Björn Jonsson (Ing. Gunnar Jonsson AB)

ordinarie ledamöter: Bengt Månsson (UDC AB), Martin Åström (Alverdens AB) och Jan Berglund (Jannes Brunnsborrning AB)

suppleanter: Håkan Andersson (Sörmlands Brunnsborrning AB), Gunilla Sverkersson (BGE AB) och Charlie Isaksson (Charlies Brunnsborrning AB).

Verksamhetsberättelsen för året 2008/09 finns i sin helhet tillgänglig på Geotecs webbplats (www.geotec.se) under fliken branschsidor.

Spännande och lättsamt

Årets lättsamma inslag under stämmodagarna utgjordes av besöket på Skansenakvariet som trots den något sena timmen hölls öppet enkom för stämmodeltagarna. Det blev en timmes besök hos ormar, spindlar, småapor och andra trevliga Akvarieinånare. De som vågat kunde ägna sig åt gissningslek som gick ut på att stoppa handen i små säckar där personalen gömt undan maskar, möss och andra små djur. Att gissa rätt utan att se säckarnas innehåll var inte det lättaste. För de mera kelsugna erbjöds en kramstund med vänligt sinnade (och mätta) ormar.

Ett stort tack till personalen som ställt upp för trevliga samtal och kunskapsöverföring.

Geotecs tredje hedersmedlem

Sedan något år tillbaka förärar Geotec hedersmedlemskap till dem som gjort berömvärda insatser för branschföreningen. Middagsstämningen förhöjdes av en kort ceremoni när professor Olof Andersson utsågs till Geotecs tredje hedersmedlem och behängdes med ett för

ändamålet framtaget halssmycke i form av en snidad Geotecdroppe.

Olof har genom åren inte bara ställt upp som ytterst kunnig föreläsare, rådgivare och stöttepelare för organisationen utan även starkt bidragit till utvecklingen av Geotecs brunnborrarutbildning och fungerat som en ytterst uppskattad lärare i ett antal år.

Fokus på arbetssäkerhet

Säkerheten på våra borrhållar måste förbättras ytterligare - det är geotecarna eniga om. Frågan är dock vad som skall prioriteras och vem som skall ta ansvaret.

Redan i inledningen av tekniska timmen stod det klart att tillverkare av riggar, slangar och kompressorer inte utan vidare tar på sig ansvaret för utrustningen efter att borrhållarna kopplat ihop alla dessa maskiner för att utföra sitt arbete. Ansvaret för en på det sättet sammansatt utrustning ligger på borrhållarna. Därför faller det, till syvende och sist, på borrhållarna att högprioritera säkerhetstänkandet och välja så säker utrustning som möjligt.

Johan Barth påpekade att borrhållarsbranschen måste bli bättre på att följa Yrkesinspektionens krav på att anmäla olyckor och tillbud. Tillförlitlig olycksstatistik är till stor hjälp för att sätta in extra åtgärder där de behövs mest.

Säkrare slangar på väg

Fortsatt diskussion kom huvudsakligen att handla om slangar för tryckluft och borrhållar. Bo Wijkander från Lundgrens Sverige AB har gjort stora ansträngningar för att få fram slangar som klarar höga tryck och väger så lite som möjligt.

- Vi måste inse att det endast är hydraulslangar som kan uppfylla rimliga säkerhetskrav när borrhållarna arbetar med så höga tryck som man gör idag, påpekade han.

- Det handlar om säkerhetsmarginaler när luftrycket går upp mot 35 bar.

Som exempel på vad som är möjligt att nå visade han en filmad sprängning av en nyframtagen luftslang. Slangen höll utan vidare upp till 190 bar! Det som inte höll för trycket var kopplingen vars gängor slets sönder.

Filmen gav tydligen mersmak och flera geotecare tycktes vara villiga att beställa denna slang på stående fot.

Professor Olof Andersson bärandes sitt hedersmedlemsinsignium.
Foto: Henryk Rozenberg

CO₂-frågan

- tidernas största bedrägeri?

Är koldioxiden verkligen den onda boven i klimatområdet?

- Vi får inte glömma att växterna behöver koldioxid för att producera syre och socker. Utan koldioxid skulle livet på jorden avstanna.
- Att blint följa det massmediala skräckscenariot och kalla denna gas för livsfarlig är alltså helt fel, påpekade inledningsvis professorn **Lars Franzén** från Geovetarcentrum vid Göteborgs Universitet.

Lars tillhör idag forskarvärldens medialt nedstygade minoritet och har inbjudits till årsstämman för att presentera sin, och många andras, syn på koldioxidens roll i klimatväxlingarna. Att med några få ord sammanfatta hela hans fängslande

Lars Franzén uppmanar till kritisk granskning av debatten kring koldioxidens inverkan på klimatförändringarna.
Foto: Henryk Rozenberg

föredrag, inkluderande ett nittiotal bilder, låter sig knappast göras - två mycket viktiga synpunkter framträder dock tydligt.

- Människans bidrag till koldioxidutsläppen är endast 3%, resten står naturen för: oceanerna, djuren, geologiska processer med mera. Att i det läget tro att vi kan påverka de stora klimatväxlingarna är inte rimligt, påpekade han.

Lars berättade att det mesta talar för att vi nu är på väg in i ett läge (ur geologisk synpunkt) som leder till nästa istid.

- I den mån vi accepterar tanken att människan kan påverka denna process, så har vi kanske gjort det genom att med våra utsläpp har vänt avkylningsprocessen innan den kom in i ett kritiskt läge för 300-500 år sedan, sade Lars.

En annan viktig aspekt som inte riktigt kommer fram i klimattediskussionerna är koldioxidens inverkan på temperaturförändringarna.

- Temperaturen sjunker drastiskt redan vid en liten sänkning av koldioxidhalten, medan temperaturhöjningen är mycket liten även vid en stor ökning av koldioxidhalten, förklarade Lars.

Lars berättade att temperaturökningen har avtagit sedan 1998 och de globala temperaturerna är just nu på väg ner.

- De som fruktar en ny istid bör följaktligen se till att koldioxidhalten stiger, dvs upprätthålla en lagom hög växt-huseffekt genom exempelvis koleldning.

- De som ser en istid som ett bättre alternativ bör arbeta för att minska koldioxidhalten. Båda utfall kan leda till att vi går under, men det går knappast att säga vilket som är bäst. Det faller på var och en att ta ställning till det, anmärkte Lars.

I dagens klimatdebatt hörs oftast företrädare för extrema positioner. Den skara forskare som Lars tillhör bör rimligen låtas träda fram för att nyansera debatten och bredda våra kunskaper om mänsklig-hetens möjligheter att överleva.

Henryk Rozenberg

Bo informerade även om en ny kaxslang som sedan något år tillbaka testas av Anders Jonsson från Bengt Jonssons Brunnsborrning AB. Slangen håller för tryck upp till ca 85 bar, vilket ger en nästan trefaldig säkerhet. Utgångspunkten vid framtagning av denna slang var en kraftigare hydraulslang som modifierats bl.a. för att sänka vikten och öka tåligheten hos den invändiga beläggningen. Anders Jonsson berättade att den slang han nu använt uppvisar ytterst litet invändigt slitage. Det som återstår

att ta fram är smidigare kopplingar, gärna lättare än de nuvarande, dock med bibehållen hållfasthet. I övrigt tyckte han att slangen fungerar utmärkt.

Bland de övriga frågor som Geotec skall rikta extra uppmärksamhet på kan nämnas kompressorbränder samt trilskand slangbrottsventiler - ämnen för årets kommande tekniska diskussioner saknas således inte.

Henryk Rozenberg

Bo Wijkander (stående) presenterar den nya borrkaxslangen. Foto: Henryk Rozenberg

Med miljömålen i sikte

Sveriges geologiska undersökning (SGU) omorganiserar för större effektivitet och bättre internstruktur.

– SGU skall indelas i fem avdelningar och allt det som borrhingsföretagen berörs av kommer att hamna inom området Mark och grundvatten, berättade **Göran Risberg** som kommer att vara chef för denna avdelning.

Inom avdelningen kommer man att hantera grundvattenkartering och dokumentering (där bl. a. Brunnsarkivet ingår), förenade områden m m. Omorganisationen skall förhoppningsvis göra det lättare att nå de inför år 2020 uppställda målen för enskild vattenförsörjning.

– Hittills har mycket av det arbetet gått trögt, konstaterade Göran.

– Vi har redan en lagstiftning som berör enskild vattenförsörjning, vi kan hänvisa till Miljöbalken, Miljödomstolen, bygglagen, vattenförsörjningsplaner ... Tyvärr nyttjas inte dessa instrument i tillräcklig omfattning, sade Göran.

Göran pekade på flera anledningar - otydlig ansvarsfördelning, få konkreta formulerade krav och avsaknad av sanktionsmöjligheter när någon bryter mot dem, höga arbetskostnader och passivitet hos lokala eller regionala myndigheter.

– Dessutom är allmänhetens kunskaper om grundvattentillgångarna ganska dåliga.

Bland de mål som bör nås senast år 2020 nämns lätthanterliga och effektiva reningsmetoder för behandling av råvatten. Kommunerna skall ha tagit fram kompletta översiktsplaner med redovisade områden där det finns risk för förhöjda halter av skadliga ämnen.

– För att effektivisera arbetet med att nå målen kommer SGU att arbeta för tydlig ansvarsfördelning för ge-

korta tider är bättre än långa. Men förstår konsumenten vad det betyder, undrade Sigge retoriskt.

Sigge menade att privatpersoner sällan förstår eller har nytta av pay-offbegreppet. Som exempel nämnde han en villaägare som i 8 år valt att

Glöm pay-off!

avstå från konvertering till geoenergi med motivering att återbetalningstiden var för lång. Att hans månadskostnader skulle sänkas radikalt redan första dagen efter konverteringen fanns inte med i resonemanget.

För det är just det som Sigge ville få oss att inse. Och att förstå att kundens kostnader skall betraktas från en helt annan synvinkel.

– **Det som svenska folket** kan bäst är däremot begreppet "per månad". Man får sin lön per månad, räkningarna betalas varje månad. Därför skall eventuella kostnader och vinster också presenteras med denna tidsperiod i åtanke, poängterade han

nomförande och uppföljning av de olika åtgärderna och tydlig tolkning av de inte sällan diffust formulerade delmålen, sade Göran.

– Vi vill även införa ett grundvattenråd på SGU där kompetens från olika områden kan nyttjas för att nå de uppsatta miljömålen.

Från flera håll påtalas omöjligheten att nå de stipulerade målen före år 2020. Kan omorganisation av SGU måhända vända trenden?

Henryk Rozenberg

På det sättet blir kalkylerna man visar för konsumenten begripliga och relevanta.

– Det handlar om att visa hur mycket mindre kundens utgifter blir varje månad jämfört med de nuvarande kostnaderna, påpekade Sigge.

– Det är det som avgör om man blir intresserad eller inte.

Sedan följde ett par enkla exempel utifrån rimliga antaganden om standardkostnader för konvertering från

eluppvärmning till en geoenergianläggning.

I båda fallen utgick Sigge ifrån att konsumenten finansierar hela konverteringskostnaden (250 000 kr) med lån. Med hänsyn tagen till villaräntor, lånetid, amorteringar m m, skulle denna konsuments månadsutgifter minska med flera hundra kronor.

Huruvida Siggas sätt att presentera kalkylerna kommer att bli standard bland geotecarna är svårt att sia om, men att räknesättet var enkelt och lätthanterlig var nog alla överens om.

Henryk Rozenberg

Fil kand., ekon. mag., marknads-ekonom och doktorand. Man skall inte låta sig avskräckas av titlarna som föregår **Sigge Birkenfalks** namn på företaget Communicans AB:s webbplats – hans föredrag var föredömligt lätt att följa och inte minst underhållande. Ämnet var "Pay-off – något för konsumenter?"

På den korta tid Sigge fick till förfogande har han säkert lyckats få några extra nej-röster.

Vad menas med pay-offtiden? Och vad händer när denna tid tar slut? Till synes enkla frågor som dock knappast någon geotecare ville svara på. Begreppen anses vara självklara i företagsekonomiska sammanhang, men frågan är om de hör till konsumenternas privatekonomiska värld.

– Vi pratar gärna om korta och långa återbetalningstider. Och menar att